

LUIGI PIRANDELLO

(1867-1936)

BELLA VITA

(1926)

Iš italų kalbos vertė
ALGIMANTAS VAIŠNORAS

Pjesė paimta iš Lietuvos nacionalinio dramos teatro archyvo

VEIKĖJAI

Belavita – konditerininkas

Denora – notaras

Kontento – advokatas

Sinjora Kontento – jo žmona

Kontoros tarnautojas

Advokato Kontento klientai, iš jų – ponas Džordžinas

Scenoje – svetainė tarp advokato Kontento gyvenamųjų kambarių ir darbo kabineto. Gilumoje – durys. Dešinėje – šoninės durys į advokato namus. Dvejos durys kairėje: pirmos – į lankytojų laukiamąjį, kitos – į advokato kabinetą.

Kylant uždangai, kontoros tarnautojas, jaunuolis, apsirengęs prastai, bet pretenzingai elegantiškai, duoda kelią notarui Denorai. Kontoros tarnautojo galva atrodo tarytum kirpyklos vitrinoje, kaklas ilgas. Denora – apkūnus, plikas keturiasdešimties metų ponas tamsiai violetiniu veidu, vikrus kaip vijurkas.

KONTOROS TARNAUTOJAS. Prašom sėstis, pone notare.

DENORA (*Niūriai, vos valdydamasis*). Ar ilgai laukti?

KONTOROS TARNAUTOJAS. Na, bijau pasakyti, reikės luktelėti. Bet aš jau bėgu pranešti poniai, kad jūs atėjote. (*Jis pasuka prie durų dešinėje*)

DENORA (*Sulaikydamas jį*). Nereikia. Kuo čia dėta sinjora?

KONTOROS TARNAUTOJAS. Ji pasėdės su jumis.

DENORA. Nuolankiai dėkoju, bet galiu palaukti ir vienas.

KONTOROS TARNAUTOJAS. Aš tik vykdu pono advokato valią.

DENORA (*Šaukia*). O aš tave atleidžiu nuo to! (*Susitvardo, jau apgailestaudamas, kad pratrūko*) Nenorėčiau trukdyti sinjorai.

KONTOROS TARNAUTOJAS. Ne, matote, aš turiu pagrindo manyti, kad pačiai sinjorai...

DENORA. ... būtų malonu pabūti su manimi?

KONTOROS TARNAUTOJAS. Žinoma, nes ji sako...

DENORA. ... kad taip pat nori iš manęs pasijuokti, kad patekau į tokią padėtį – suprantu, suprantu!

KONTOROS TARNAUTOJAS. Ne ne, ką jūs čia kalbate, sinjore notare! Ji liepė man tučtuojau pranešti, kad jūs atėjote. Bet štai ir ji pati.

Pro duris dešinėje įeina ponija Kontento. Jai apie trisdešimt metų. Tai gražsti, žavinga moteris tiesia nosyte, degančiomis akimis. Raštininkas išeina pro pirmas duris kairėje.

PONIA KONTENTO. Brangusis notare, štai matote, kas pasidarė!

DENORA. Sinjora, susimildama, palikite mane ramybėje, nes iš tiesų galiu iškrėsti kvailystę.

PONIA KONTENTO (*Sustojusi*). Na, kas atsitiko? Kuo aš jus įžeidžiau?

DENORA. Jūs manęs niekuo neįžeidėte, bet aš jus tiesiog maldauju: nieko neklausinėkite manęs! Žinokite: jeigu jūsų vyro kabinetą ir apgulė klientai, jeigu jis dabar ir tvarko svarbiausius reikalus, tai labiausiai turi būti dėkingas už tai man! Man! Ir jeigu aš dabar uždarysiu savo kontorą, mesiu čia viską ir palaidosiu save gyvą kaime, tai ir jam bus riesta, štai kaip! Nepamirškite to!

PONIA KONTENTO. Nesuprantu, kodėl jūs su manimi taip kalbate...

DENORA. Nagi todėl, kad kad vos tik įėjote į kambarį, jau vien iš jūsų veido išraiškos supratau, jog taip pat norėtumėt pasimėgauti mano nevilties reginiu!

PONIA KONTENTO. Bet jūs klystate, blogai apie mane manote, pone notare.

Tuo metu pro kitas šonines duris įeina advokatas Kontento. Jam apie keturiasdešimt metų. Liesas, ilgomis kojomis, šviesiomis akimis, kurios visą laiką šaudo į šalis, tarytum jį iš visų pusių kalbintų ir jis j tai reaguotų; storos, seilėtos lūpos šypsosi, gan ilgi žili plaukai šiaušiasi ant kaktos. Išsyk matyti, kad jis yra išsiblaškęs užuomarša.

KONTENTO. Kas atsitiko, kas atsitiko, brangusis notare?

PONIA KONTENTO. Tiesiog negaliu suprasti! Čia atėjau pasėdėti su juo, kaip tu mane prašei...

KONTENTO. Tikrai, nes mano laukiamajame daug žmonių!

PONIA KONTENTO. O ponas notaras įsižeidė!

KONTENTO. Kaip kaip?

PONIA KONTENTO. Ir viskas dėl vieno įtarimo – atleiskite man, brangusis Denora, – kurio jūs nenusipelnėte.

KONTENTO. Įtarimo? Kokio įtarimo?

PONIA KONTENTO. Kad ir mes norime iš jo pasityčioti.

KONTENTO. Pasityčioti?!

DENORA. Aš nesakiau „pasityčioti“.

PONIA KONTENTO. Kad mes norime pasimėgauti reginiu...

DENORA. Taip, kad vis dėlto ir jūs turite malonumo iš šio reginio, štai kas!

KONTENTO. Dėl dievo meilės, kas jums šovė į galvą, brangusis notare! Nejaugi manote, kad taip galėtų būti?

DENORA. Bet juk tai visai aišku, visai suprantama. Jūs manote, aš nesuprantu? Bjauriausia yra tai, kad pats matau, į kokią juokingą padėtį patekau. Pagaliau ir aš pats juokčiausi, duodu garbės žodį, iš bet ko – netgi iš savo brolio, – jeigu jam atsitiktų kas nors panašaus! Aš mielai kartu su visais pasijuokčiau iš tokios situacijos, bet dabar aš – nukentėjusioji pusė ir tai... tai tiesiog varo mane iš proto!

KONTENTO. Bet aš kaip tik noriu jums padėti, brangusis Denora, ir išgelbėti jus iš šios sunkios padėties. Mes visi nuoširdžiai užjaučiame jus dėl to, juk mes mylime ir gerbiame jus kaip dorą ir taurų žmogų! Na, laikykitės! Aš jau pasiunčiau pakviesti to mulkio. Jis greitai turėtų būti čia. Kad jums nereikėtų laukti vienam, paprašiau žmoną...

DENORA. Prašom atleisti, sinjora. Supraskite mane – aš esu tartum nesavas.

PONIA KONTENTO. Na žinoma, aš jus puikiai suprantu.

KONTENTO. Leiskite veikti man ir aš kaipmat išgelbėsiu jus – tereikia peržengti jam namų slenkstį. Po velnių! Aš jau liepiu jį tuoj pat praleisti. Jūs pasislėpkite ten (*parodo į duris dešinėje*) su mano žmona, o aš pasikalbėsiu su juo.

DENORA. Geriausias Neapolio pensionas, nepamirškite!

PONIA KONTENTO. Leiskite veikti man! Aš viską supratau. Ir būkite ramus. Ligi greito pasimatymo. (*Išėina pro duris, pro kurias įėjo*)

PONIA KONTENTO. Aš pati manau, kad jums nereikėtų išsyk pripažinti to vaiko savu. Galėtumėt dėl akių nors kiek suabejoti. Aš sakiau tai vyrui.

DENORA. Ne ne! Pagaliau kokią tai turi reikšmę, sinjora! Jeigu net jis, tas vaikas, ne mano! Aš viską pripažįstu! Su visuo sutinku!

PONIA KONTENTO. Atvirai kalbant, suprantate, jeigu pavyktų įrodyti, kad jis ne...

DENORA. O kaip tai įrodysi? Ne tik tėvas, mano mieloji, negali būti įsitikinęs, kad yra vaiko tėvas, bet ir motina niekada negali tikrai žinoti, kieno vaikas – vyro ar meilužio. Galima tik spėlioti.

PONIA KONTENTO. Bet galų gale sakykite, ar jis panašus į jus?

DENORA. Žmonės šneka, kad panašus. Pagaliau ir man kartais atrodo, kad panašus, o kitąsyk – ne. Negalima per daug tikėti išoriniu panašumu. Ir apskritai, juk sakiau, kad nenoriu apie tai kalbėti. Esu pasirengęs viskam: įsisūnyti vaiką, surašyti testamentą, pagal kurį jis taps paveldėtoju... Aš juk nieko neturiu. Visa kita man visai nesvarbu. Trokšte trokštu atsikratyti to vaiko tėvu. Bet kokia kaina! Tačiau pinigai šiam žmogui nieko nereiškia, su juo neverta kalbėti apie tai. Jis niekada nenorėjo turėti iš ko nors naudos. Tai ir stumia mane į neviltį!

PONIA KONTENTO. Iš tiesų negirdėtas dalykas!

DENORA (*Pašokęs iš vietos*). Negirdėtas! Negirdėtas! Ir kaip tik man reikia turėti reikalų su šiuo vyru!

PONIA KONTENTO. „Bellavita!..“* „Gražus gyvenimas“ – tai tikriausiai pravardė.

DENORA. Tai tiesiog iš pavydo. Eina žmonės pro konditerijos parduotuvę, mato, kad ten visada pilna žmonių, na, ir žmona, kaip tikra sinjora, ten, už prekystalio, – štai jie ir sako: „Žiūrėkite, „Bellavita“...“

PONIA KONTENTO. Taigi matot, kokie tie mūsų žmonės. Štai aš vieną vakarą taip pat praėjau pro konditerijos parduotuvę. Liūdnas vaizdas! Tų gražių baltų vitrinų dabar nepažinsi: pageltusios, apsilaupusios. Ant prekystalio po išblukusiomis rausvomis ir mėlynomis servetėlėmis, sudžiūvę pyragaičiai ir suplėkę tortai. Niekas ten nebeužgina... Juk jūs išlaikėte šią parduotuvę?

DENORA. Aš? Na ką jūs! Šmeižtas, sinjora. Tikėkite manimi, jis net drausdavo žmonai imti iš manęs gėlių! Užsirašydavo į savo sąskaitą pinigus už kavą, kai užeidavau ten pasėdėti su draugais. Jam, matote, atrodė, kad jeigu jis neužsirašys mūsų kavos į savo sąskaitą, tai per daug kris į akis. Bet aš esu įsitikinęs, kad jis dėl to kentėjo.

PONIA KONTENTO. Nežinau, kaip tai galima paaiškinti.

DENORA. To nepaaiškinsi, sinjora. Yra dalykų, kurių paaiškinti tiesiog neįmanoma.

PONIA KONTENTO. Kaip žmogus gali būti toks!

DENORA. Kai mes nenorime ko nors žinoti, apsimetame, kad to „ko nors“ ir nežinome – taip viskas ir išsprendžiama. Žinoma, apsimetame daugiau dėl savęs negu dėl kitų, bet, patikėkite, tai yra visiškai tas pats, tarytum mes iš tikrųjų nebūtume žinoję. O jis dar ir kupinas dėkingumo.

PONIA KONTENTO. Dėkingumo?

DENORA. Taip, sinjora. Dėl to, kad aš nuo pat vedybinio gyvenimo pradžios gyniau jį nuo žmonos.

PONIA KONTENTO. Vargšas ligonis, džiūsna. Nesuprantu, kaip ji galėjo ištekėti už jo. Juk buvo iš padorios šeimos...

DENORA. Jai baisiai nepasisekė.

PONIA KONTENTO. Nežinau, kaip ji galėjo jį gerbti?

DENORA. Ji laikė jį kone kvailiu, kaltino netaktišku elgesiu su klientais, taip pat nesivaldymu ir stačiokiškumu.

PONIA KONTENTO. ... o taip, jis iš tiesų bausis stačiokas!

DENORA. ...jūs tai man sakote? Kokių scenų jis iškeldavo! Tuoju suprasite... Aš buvau įpratęs lankytis su draugais toje kavinėje ir kiek prisikentėjau dėl tų scenų! Juk iš prigimties esu ramus, taikingas žmogus. Štai ir pamėginau atkurti santarvę šeimoje, na ir...

PONIA KONTENTO. ...persistengėte?..

DENORA. Visiems kai kada nepasiseka...

PONIA KONTENTO. Deja... Ak, kokia ji buvo graži! Atrodo, ir dabar ją matau: stovi ten, už prekystalio, juokiasi ir tiesiog spindi džiaugsmu, nosytė balta, nupudruota, ant krūtinės raudona šilkinė skarelė su geltonais mėnuliais, auksiniai žiedai ausyse... O kai ji juokdavosi, skruostuose atsirasdavo duobutės... Koks grožis!

Kartu su Denora ji ima verkti; tramdoma rauda neprasiveržia, ji tik garsiai sušnypščia pro nosį ir užsidengia rankomis akis.

PONIA KONTENTO. Vargšas notaras! Jūs taip ją mylėjote!

DENORA. Taip, sinjora. Ir aš neapkenčiu to žmogaus, nes jam buvo maža nuodyti vienintelį man brangų gyvenimo džiaugsmą – dabar jis nuodija mano skausmą, netekus šio turto! Ir žinote, kaip jis jį nuodija? Jis apsimeta, kad mano skausmas jį gydo kaip balzamas. Taip taip. Atrodo, jis tarsi puoselėja tą mano skausmą, tarytum motina, maitindama kūdikį savo pienu, išspaudžia iš krūties pirmus lašus, kad jei jis dabar pamatytų ant mano skruostų ašaras, pats imtų laižyti liežuviu, išgertų jas. Užtat nekenčiu jo! Juk jis neleidžia man apverkti jos vienatvėje, kaip kad aš norėčiau! Jūs suprantate, sinjora, kad man bjauru apverkti ją drauge su juo? Jis su sūnumi atėjo po laidotuvių ir pasakė, kad buvo užsakęs du vainikus, vieną mano, o kitą – savo vardu, ir kad jie gulėjo šalia ant katafalko. Jis dar pasakė, kad jie kalbėjosi.

PONIA KONTENTO (*Suglumusi*). Kas kalbėjosi?

DENORA. Nagi tie du vainikai. Šiaip sau gulėjo šalia ir kalbėjosi. Jis pasižiūrėjo man į akis ir, tikriausiai, pamatė jose neapykantą. Jis puolė man ant kaklo, drebėdamas iš nevilties ėmė verkti ir šaukti, kad dėl Dievo meilės jo nepalikčiau, pasigailėčiau ir gerbčiau jį, nes girdi, tik aš galiu iš tikrųjų užjausti jį, aš, kuris apverkia tą pačią nelaimę. Garbės žodis, sinjora, kai jis man tai kalbėjo, jo akys buvo tokios sutrikusios, tokios pamišusios, kad vos nepasidaviau pagundai išmesti jį pro duris ir pasiūsti kuo toliau.

PONIA KONTENTO. Negali būti, negali būti!

DENORA. Mano pirštai dar ir dabar dreba iš pasidygėjimo, kaip tada, kai prie manęs prisilietė liesos jo rankos, išlindusios iš juodo, aiškiai perdažyto kostiumo rankovių. Aš mostelėjau, kad nustumčiau tas rankas, kurios jau rengėsi apkabinti mano kaklą. Ne, nežinau, kodėl taip būna. Ko tik kartais nepatiri! Ir tų pojūčių jau niekada nebepamirši! Jis verkia prigludęs prie mano krūtinės, aš jau atsigrėžiu į langą, ieškodamas išsigelbėjimo. Ir štai lange, sinjora, matau dvi surūdijusias kryžiaus formos juostas. Visą savo sugriauto seno viengungio gyvenimo liūdesį pamačiau tame kryžiuje, aprasojusiuose stikluose, purviname debesuotame danguje. Ak, sinjora Kontento, tas kryžius, tie aprasoję stiklai visuomet, visuomet stovės man akyse!

PONIA KONTENTO. Na ką jūs, vargšė mano Denora, gana, nusiraminkite! Va, matote, vyras dabar...

Ją nutraukia kontoros tarnautojas, kuris labai greitai įeina pro pirmas duris kairėje šaukdamas:

KONTOROS TARNAUTOJAS. Jis čia, jis čia!

DENORA (*Pašokęs*). Jis atėjo?

PONIA KONTENTO. Einam iš čia. (*Ji parodo į duris dešinėje*) Einam.

KONTOROS TARNAUTOJAS. Taip taip, sinjora, matot, ponas advokatas liepė man atvest jį čionai.

PONIA KONTENTO. Einam, einam.

DENORA. Aš jį nudėčiau! Nudėčiau!

Denora ir ponias Kontento išeina pro duris dešinėje. Kontoros tarnautojas išeina pro duris scenos gilumoje ir greitai grįžta su Belavita. Belavita toks liesas, kad bjauru pasižiūrėti, baltas kaip drobė, skvarbios neramios akys įsmeigtos į vieną tašką; sprendžiant iš drabužių, jis nepaprastai griežtai laikosi gedulo: vilki senu kostiumu, visai neseniai perdažytu juodai, kaklą apvyniojęs vilnoniu šaliku, kurio kutai kabo priekyje ir užpakalyje.

KONTOROS TARNAUTOJAS. Sėskite čia, brangusis Belavita. Advokatas tuojau ateis.

Išeina pro pirmas duris kairėje. Belavita stovi kambario viduryje, panašus į šmėklą. Jis stovi labai ilgai, paskui atsigrėžia veidu į duris, pro kurias išėjo kontoros tarnautojas, ir atsidūsta; kurį laiką

stovi, dar sykį atsidusęs atsisėda ant krėslo krašto prie staliuko. Pro antras duris kairėje greitai įeina advokatas Kontento.

KONTENTO. Brangusis Belavita! Štai ir aš.

BELAVITA (*Staiga pašokęs, garsiai*). Didžiai gerbiamas pone advokate!

Bet tuoj pat, pajutęs galvos svaigulį, viena ranka prisidengia akis, o kita atsiremia į staliuką.

KONTENTO (*Prilaikydamas jį*). Dieve mano, Belavita, kas jums?

BELAVITA. Nieko, pone advokate... Džiaugsmas. Kai išgirdau jūsų balsą... Staiga pašokau, taip sakant... Aš toks silpnas, pone advokate! Bet nieko, nieko, jau praėjo.

KONTENTO. Vargše Belavita, jūs džiūstate tiesiog akyse. Sėskitės, sėskitės.

BELAVITA. Pirma jūs, būkite malonus.

KONTENTO. Na gerai, aš atsisėsiu čia. Taigi pakviečiau jus, kad išspręščiau arba, tiksliau, kad galutinai išspręščiau vieną reikalą, reikia pasakyti, gana nemalonų ir delikatų.

BELAVITA. Kokį reikalą? Mano?

KONTENTO. Na taip, jūsų, berniuko ir notaro – nemalonų ir delikatų, mano brangusis Belavita. É-é, na, kaip čia pasakius... nelaimė, kuri užgriuvo jus... taip, tai va... ši nelaimė, taip jau išėjo, galėjo išspręsti šį reikalą vienu kirčiu... negailestingai... tiksliai ir giliu skalpelio pjūviu... pasiutusiai skausmingai, bet tam tikru požiūriu, sakyčiau, chirurgiškai! Jūs nenorėjote... Na, bet grįžkime prie savo reikalų!

BELAVITA. Taip, malonėkite, pone. Juk mano smegenys (*pirštu paliečia smilkinį*), žinokite, taip pat... truputį suminkštėjo. Iš visos šios kalbos, kurią jūs ką tik teikėtės pasakyti, aš nesupratau nė žodžio.

KONTENTO. Na, tuojau. Įdėmiai paklausykite manęs. Jūsų laukia didelis palengvėjimas, brangusis Belavita. Didelis palengvėjimas, kurio jums labai reikia – aš tai matau. Ir juo greičiau, juo geriau. Jo reikia kaip kasdieninės duonos.

BELAVITA. Tikrai, pone, tikrai. Aš jau daugelį dienų nevalgau ir nemiegu. Sėdžiu nuo ryto iki vakaro ant vienos iš tų geležinių kėdučių – ten, kavinėje.

KONTENTO. Taip, vadinasi...

BELAVITA. Tarytum aš jau nebe aš, žinote?

KONTENTO. Suprantu, suprantu.

BELAVITA. Tarytum kažkas būtų paėmęs mane už rankos ir pasodinęs ten, prie staliuko, kaip kokią marionetę.

KONTENTO. Na, o dabar pakalbėsime...

BELAVITA (*Mosteli jam ranka, kad palauktų*). Turėkite kantrybės. Aš jų negirdžiu.

KONTENTO. Ko jūs negirdite?

BELAVITA. Žodžių, pone advokate, kai jūs norite pasakyti juos man taip, iš karto. Aš tarytum apkurta, apsvaigau. Leiskite man bent kiek atsikvošėti. Aš taip seniai su niekuo nesikalbėjau. Dabar, kai sėdžiu prie šio langelio... Ak, kaip aš dabar gyvenu, pone advokate, kaip gyvenu, kai sėdžiu prie staliuko ten, kavinėje! Perbraukiu staliuką pirštu – va taip. Ant piršto – dulkių sluoksnis. Kavinėje vienos dulkės!

KONTENTO. Kurgi ne, į mūsų miestelį sulekia visi vėjai! Vėjai ir atneša iš visur tas dulkes.

BELAVITA. O musės? Jos mane gyvą suės. Man atrodo, jos man ir galvoje zyžia. Pakelium ranką nuvyti jas, o jos jau nulėkė... Sėdžiu nusigręžęs nuo prekystalio, kad nematyčiau ten, ant jo, svarstyklių su variniu svarsčiu ant vienos iš lėkštelių – viskas liko, kaip buvo, kai šviesaus atminimo velionė paskutinį kartą aptarnavo pirkėją – atsvėrė kilogramą saldainių advokatu Džumijai.

Jo liesas veidas bjauriai susitraukia, atrodo, jis tuojau pravirks; išsitraukia iš kišenės juodą skarelę ir šluostosi ja akis.

KONTENTO. Mano brangusis Belavita, jeigu jūs ir toliau taip elgsitės, tai nepraeis nė mėnesio, ir jūs nukeliausite paskui šviesaus atminimo velionę.

BELAVITA. Ko gero, taip. Jeigu ne Mikelinai!..

KONTENTO. Aha! Na, pagaliau! Prisikasėme prie reikalo. Mikelinai. Aš jus pakviečiau...

BELAVITA (*Staiga nerimaudamas*). ...dėl Mikelino?

KONTENTO. Manau, kad labai rūpinatės šiuo vaiku.

BELAVITA. Kad jūs jį pamatytumėt...

KONTENTO. Ak taip! Berniukas liko be motinos.

BELAVITA. ...į ką jis, vargšelis, pavirto per tas kelias dienas... Aš tik verkiu, verkiu, verkiu...

KONTENTO. Na štai, puiku! Aš turiu jums vieną pasiūlymą, brangusis Belavita!

BELAVITA. Pasiūlymą? Dėl Mikelino?

KONTENTO. Taigi. Tai notaro pasiūlymas.

BELAVITA. O koks tai pasiūlymas?

KONTENTO. Leiskite išdėstyti jo esmę.

BELAVITA. Bet atleiskite, ponas notaras turėjo kreiptis...

KONTENTO. ...aš jo advokatas...

BELAVITA. ...juo blogiau!..

KONTENTO. ... Aš tarpininkauju tik kaip draugas!..

BELAVITA. ... Aš tai ir norėjau pasakyti! Prašyti draugų pagalbos norint kažką pasiūlyti dėl Mikelino? Argi negalėjo pats man pasiūlyti? (*Susijaudinęs*) Dieve mano, ponas advokate...

KONTENTO. Nesijaudinkite, nesijaudinkite, verčiau pirma išklauskite, ką noriu jums pasakyti!

BELAVITA. Bet kaip galiu nesijaudinti! Taip, aš susijaudinau, nes jeigu ponas notaras nusprendė prašyti jus tarpininkauti...

KONTENTO. ...bet aš jūsų draugas...

BELAVITA. Dėkoju jums, pone advokate, – koks ten draugas, ką jūs – per daug man garbės. Jūs mano šeiminkas. Bet matote? Aš...aš – na, tiesiog akyse džiūstu... džiūstu...

KONTENTO. Ką jūs, ne! Ką jūs sakote, iš tiesų! Pošimts! Išklauskite pagaliau mane!

BELAVITA. Dieve mano, man atrodo, dabar norite iš manęs atimti net orą, kuriuo kvėpuoju...

KONTENTO. ...Norėdamas jums kažką pasiūlyti dėl jūsų berniuko gerovės?

BELAVITA. ... Pono notaro vardu?

KONTENTO. Kuris visada taip jį mylėjo – jau šito jūs negalite neigti – ir tebemyli!

BELAVITA (*Ašarotos akys staiga nušvinta*). Ak, štai kaip? Štai kaip?.. Bet kodėl gi tada, dovanokite...

KONTENTO (*Atkišęs rankas, kad sulaikytų jį*). Leiskite pagaliau pasakyti, dėl dievo meilės! Notaras Denora siūlo jums nusiųsti berniuką į Neapolį, į koledžą.

BELAVITA. Berniuką? Į Neapolį?

KONTENTO. Į geriausią Neapolio koledžą.

BELAVITA (*Vis dar spindinčiomis akimis*). O kodėl?

KONTENTO. O viešpatie! Kad duotume jam geriausią išsilavinimą!

BELAVITA. Neapolyje?

KONTENTO. Žinoma, visos išlaidos – notaro. Jūs tikrai turite sutikti išsiskirti su juo.

BELAVITA. Aš? Ką jūs sakote? Aš – išsiskirti su berniuku?

KONTENTO. Na taip...

BELAVITA. Išsiskirti? Pone advokate, ką jūs sakote?!

KONTENTO. Taip siūlo notaras.

BELAVITA. Atleiskite, o kodėl?

KONTENTO. Aš jau jums paaiškinau, kodėl.

BELAVITA. Bet berniukas mokosi čia, ramiai sau lanko mokyklą ir notaras žino tai! Nusiųsti jį į Neapolį? O aš? Aha, vadinasi, ponas notaras visai nenori skaitytis su manimi?

KONTENTO. Na kas jums tai sakė?

BELAVITA. Be berniuko aš tučtuojau numirčiau, pone advokate. Aš ir taip jau mirštu, mirštu iš sielvarto, visų paliktas nežinia kodėl! Bet ką blogo aš padariau ponui notarui, ir ne tik jam, bet ir visiems jo draugams? Kodėl taip su manimi elgiausi?

KONTENTO. Aš visada su jumis gerai elgiausi.

BELAVITA. O kodėl niekada daugiau neužneinate į kavinę?

KONTENTO. O viešpatie! Nagi todėl, kad neturiu laiko.

BELAVITA. Atleiskite, bet tai netiesa. Pirmiau turėdavote laiko.

KONTENTO. O dabar nebeturiu!

BELAVITA. Būtent dabar, kai tokia skaudi nelaimė užgriuvo mane? Na, o jeigu kurį nors iš mudviejų – aš kalbu apie save ir apie poną notarą – ir graužia sąžinė, kad padarė bloga kitam, tai jau, žinoma, ne mane. O dabar dar norite atimti iš manęs ir berniuką?

KONTENTO. Juk jūs neleidžiate man baigti!

BELAVITA. O ką čia baigti?! Jūs jau man atleiskite, bet jums nereikėjo nė pradėti! Leiskite man pasakyti viską! Juk tai aiškus melas – jums visai nerūpi Mikelino išsilavinimas! Ne! Čia visai kitas dalykas! Ir aš žinau koks! Ne, jūs tik paklauskite! Jis kalba su manimi apie išlaidas! Drįsta kalbėti apie išlaidas! Jis! Su manimi?! Jūs tik pamanykite! O argi aš nors kartą esu prašęs jo pagalbos?! Juk berniukas buvo auklėjamas kaip sinjorų namuose! Ir tai mano lėšomis! Ir kol gyvas būsiu, rūpinsiuosi juo, taip jam ir pasakykite! Aš negaliu nusiųsti jo į Neapolį! Jeigu net ir galėčiau, nenorėčiau. Kodėl ponas notaras prašė jus pasakyti man apie tai? Jis turbūt mano, kad atiduosiu jam berniuką už tokį nieką?

KONTENTO. Na ne, ką jūs! Nereikia taip įtarinėti, tai žemina ne tik poną notarą, bet ir jus, mano brangusis!

BELAVITA. Atleiskite, o kodėl gi? Ar jis ir berniuko nebenori matyti? Manęs jis jau seniai nematė! Sakote, kad tie įtarinėjimai žemina?

KONTENTO. Jie niekšingi, niekšingi ir absurdiški!

BELAVITA. Kur ten absurdiški! Žinote, aš puikiai supratau, kad mano vizitai jau senokai įgriso ponui notarui! Aš, taip sakant, sukandau dantis, kad širdis neklyktų, ir daugiau ponas notaras manęs nematė. Aš nusiunčiau į kabinetą Mikeliną, o pats tyliai kaip pelytė atsisėdau prieškambarėje: žinote, ten antrosios durys apmuštos su žalia medžiaga, su akute viduryje? Na štai, sėdžiu ten šalia... žinote, pone advokate, kai žmogus verkia, jam tenka garsiai šnypšti, na, o aš? Aš šnypščiu tyliai tyliai, kad netrukdyčiau ir kad jis manęs negirdėtų. Bet supraskite: juo ilgiau taip darau, juo labiau mane patį ima jaudinti šis mano jautrumas, į kurį atsakoma bjauriu nedėkingumu! Štai nenoriu verkti, bet verkiu vis garsiau, ką gi padarysi! Na, pone advokate, tiesiog imu plūsti ašaromis!

KONTENTO. Trumpiau kalbėkite, dėl Dievo meilės, trumpiau kalbėkite! Pagaliau leiskite man pasakyti tai, ką turiu jums pasakyti, ir baigsime šias kalbas, brangusis Belavita!

BELAVITA. Na taip, žinoma, sakykite, aš atidžiai išklausysiu.

KONTENTO. Kaip matau, užduotis pasikalbėti su jumis nėra tokia paprasta ir norėčiau paprašyti jus pasistengti išklausti mane ir neversti manęs kalbėti per daug, hm-taip..., svarbiausia – tai bus jūsų labui!

BELAVITA. Mano labui? Dėl Dievo meilės, negąsdinkite manęs, pone advokate! Greičiau sakykite, kas atsitiko?

KONTENTO. Nagi nieko neatsitiko, mano balandėli! Man atrodo, kas turėjo atsitikti, deja, jau atsitiko.

BELAVITA. Jūs turite galvoje mano nelaimę?

KONTENTO. Būtent. Ir jūs turite nuraminti savo sielą! Ir laikas jau jums būtų susitaikyti su tuo, kas įvyko.

BELAVITA. Bet kaip tai padaryti, pone advokate?

KONTENTO. Nagi taip: padėti tašką – ir baigta!

BELAVITA. Man? Padėti tašką?

KONTENTO. Na, aš juk nesakiau – liaukitės apverkęs savo mirusią žmoną tyliai, savo kampelyje. Verkite jos kiek norite! Aš turiu galvoje jūsų – na, kaip čia pasakius? – nuo... nuolankų prisirišimą, – štai kaip, nuolankų prisirišimą prie notaro, tapusį neįtikėtinu.

BELAVITA. Nuolankus prisirišimas?

KONTENTO. Taip, ir jis baisiai slegia – tarytum koks košmaras, supraskite galų gale!

BELAVITA. Atleiskite, bet ką reiškia „nuolankus prisirišimas“? Aš nesuprantu.

KONTENTO. Dievulėli, o jūs pamėginkite suprasti!

BELAVITA. Kad aš visada žiūrėjau į jį su pagarba?

KONTENTO. O taip, ir netgi perdėdavote!

BELAVITA. Perdėdavau pagarbą?

KONTENTO. Bet juk jūs ir ateityje ketinate rodyti jam pagarbą?

BELAVITA. O ar jis to daugiau nenori?

KONTENTO. Daugiau nenori.

BELAVITA. Aha, jam sunku?

KONTENTO. Na, žinoma, nes, matote, jūs buvote susiję dar gyvai esant jūsų brangiai velionei žmonai, ir tada šie saitai buvo visiškai pakenčiami. Bet dabar, kai, deja, jūsų žmonos nebėra – turėkite kantrybės! – jūs norite, kad notaras toliau kartu su jumis sielvartautų ir kartu liūdėtų dėl tokios netekties?

BELAVITA. O kodėl gi ne?

KONTENTO. Bet, atleiskite, tai juokinga!

BELAVITA. Juokinga?

KONTENTO. Juokinga! Juokinga! Nežinau, kaip jūs pats to nematote!

BELAVITA. O jam, vadinasi, sunku?

KONTENTO. Bet juk mirtis nutraukė saitus, brangusis Belavita! Jūs tik supraskite! Sielvartas, jeigu notaras jį jaučia (o jis jį jaučia!)...

BELAVITA. Ak, vadinasi, jaučia?

KONTENTO. Taip, jaučia! Jaučia! Ir gedulas, jeigu jis nori gedėti (o jis ir gedi... savo širdyje) – ir viena, ir kita, būkime teisingi, jis nebūtinai turi jausti ir gedėti kartu su jumis.

BELAVITA. Todėl, kad jis bijo atrodyti juokingas? Suprantu! Aš jį, vadinasi, gerbiu, o jis bijo atrodyti juokingas! Dešimt metų aš per jo gerą širdį buvau viso miestelio pajuokos objektas, o dabar jis bijo atrodyti juokingas. Jis!

KONTENTO. Supraskite, būna situacijų...

BELAVITA. Suprantu, suprantu. Ir jūs, pone advokate, tiesiog negalite įsivaizduoti, kaip aš gailiuosi dėl to! Aha, vadinasi, jis dėl to nori atsikratyti manęs ir Mikelino?

KONTENTO. Anaiptol, ne atsikratyti!

BELAVITA. Na gerai, pašalinti berniuką, nusiųsti jį į Neapolį; na, o man, matyt, – reikia praeiti pro šalį, apsimesti, kad jo nematau ir visai nepažįstu, teisybė? Kad žmonės nesijuoktų, jeigu aš pasisveikindamas nukelsiu prieš jį skrybėlę... Suprantu, suprantu... Na gerai, pone advokate: prašom jam pasakyti, kad į jo namus aš nebekelsiu kojos, nei vienas, nei su berniuku, gerai? O dėl pagarbos jam – man labai gaila, bet aš tiesiog negaliu jo negerbti, taip jam ir pasakykite.

KONTENTO. Kaip tai suprasti?

BELAVITA. Na... gerbiu jį. Nejaugi jis gali man tai uždrausti? Aš jį visada gerbiau, netgi tada, kai ta pagarba galėjo pažeminti ir įžeisti mane; o dabar, būtent dabar, taip nei iš šio, nei iš to jis nori, kad liaučiausi jį gerbęs? Tai neįmanoma, pone advokate! Kad ir kas būtų, aš visada jį gerbsiu – prašom pasakyti jam tai.

KONTENTO. Aha, vadinasi, jūs tai darysite, kad įpykdytumėte jį?

BELAVITA. Ne, ką jūs, koks čia pyktis? Atleiskite, jis pats duoda man į rankas ginklą, su kuriuo galiu jam atkeršyti, ir jūs norite, kad juo nepasinaudočiau?

Tuo metu pro dešines duris įsiveržia įtūžęs notaras Denora; paskui jį įeina ponias Kontento.

DENORA. Aha, vadinasi štai kaip tu nori man atkeršyti?

BELAVITA. Aš – ką jūs, pone notare? Nė nepamaniau!

DENORA. Tu ką tik pasakei tai advokatui!

BELAVITA. Bet juk jūs pats dabar to norite, pone notare! Aš noriu jus gerbti kaip ir pirma, ir daugiau nieko.

DENORA. Taip, bet dabar tu nori man tokiu būdu atkeršyti!

BELAVITA. Ką jūs, pone! Pagarba man yra šventas dalykas! Tai jūs pagarbą paverčiate kerštu, nes norėtumėte uždrausti man gerbti jus!

DENORA. Bet man daugiau jau nereikia tavo pagarbos!

BELAVITA. Jums jos jau nebereikia, bet aš noriu kaip ir pirma gerbti jus, atleiskite man!

DENORA. Ak štai kaip?

BELAVITA. Na, būkite malonus, pasakykite, kaip aš galiu staiga liautis jus gerbęs? Aš visada elgiausi su jumis...

DENORA (*Drebėdamas iš pykčio*). Aš tuoj pat įspirsiu tau į pasturgalį, Belavita.

BELAVITA. Na, pirmyn, pone notare! Gerai įspirkite! Man jūsų spardymas bus malonus!

DENORA. Žiūrėkite, Belavita, aš jau iš tiesų tuoj spirsiu!

BELAVITA. Greičiau, greičiau! Sakau, kad man bus malonu, dar ir padėkosiu!

DENORA. Ak taip, nevidone? (*Įtūžęs šoka ant jo*) Na, še tau! Še tau! Še tau! Šunsnuki!

KONTENTO (*Atsistojęs prieš notarą*). Ne, ne, dėl Dievo meilės! Ką jūs darote, notare?

BELAVITA. Dar, dar trenkite! Man vis tiek! Nieko kito man ir nereikia. Ir ne tik čia, einam į gatvę, ten galėsite trankyti mane smarkiau! Dar! Duokite! Aš dar padėkosiu jam, viešai!

DENORA (*Griebdamas lazdą*). Išveskite jį, dėl dievo meilės, arba aš jį nudėsiu! Nudėsiu!

Išgirdę triukšmą, pro pirmas duris kairėje įeina keli advokato Kontento klientai; tarp jų – ponas Džordžinas.

KLIENTAI. Kas čia? Kas čia? Kas atsitiko? Notaras? Su Belavita?

PONAS DŽORDŽINAS (*Susirūpinęs kreipiasi į Belavitą*). Vadinasi, jis tave spardė?

BELAVITA. Na štai, matote? Už tai, kad aš noriu jį gerbti, jis mane spardė!

DENORA. Neteisybė! Jis nori atkeršyti, atkeršyti!

BELAVITA. Bet už ką? Už tai, kad aš visada norėjau jam tik gero? Visi paliudys, kad teisybę sakau!

DENORA. Taip, taip, bet tai ir buvo tavo kerštas, šunie!

BELAVITA. Gerumas, kurio linkėjau jums už visą jūsų man padarytą blogį?

DENORA. Taip, taip, tu mane nuo galvos iki kojų suteršei tuo savo gerumu.

BELAVITA. Čia jūs kalbate apie juokingą padėtį, į kurią dabar esate patekęs? Štai koks tas palengvėjimas! Tarytum kalnas nuo pečių nuslinko, mano brangieji! Aš galiu juoktis! Aš galiu juoktis! Galiu juoktis! Aš tiek daug verkiau! O dabar galiu juoktis! Juoktis ir juokinti visus ašaromis, kurias ligi šiol liejau dėl šito nedėkingojo! Tarytum kalnas nuo pečių!

KLIENTAI. Bet kodėl? Ką jis sako? Ar jis iš proto išėjo?

BELAVITA. Kerštas! Naujas būdas atkeršyti tokiems apgautiems vyrams kaip mes! Nesuprantate? Ir jūs, pone Džordžinai, taip pat nesuprantate?

Visi pratrūksta juokais.

PONAS DŽORDŽINAS. Aš...ką ten paistai?

BELAVITA. Na, čionai! Ir jūs! Atleiskite, pone Džordžinai!

PONAS DŽORDŽINAS. Aš? Kuo čia aš dėtas, nevidone?

BELAVITA. Na, liaukitės, pone Džordžinai, juk visi žino!

PONAS DŽORDŽINAS (*Supykęs pašoka*). Žino? Ką jie žino, galvijau tu?!

BELAVITA. Na, liaukitės. Neapsimeskite, kad nieko nežinote. Ar girdite? Visi juokiasi! Ir jums taip pat viskas puikiai žinoma! Jūs esate raguotas vyras! Kaip ir aš! Bet nesirūpinkite, viskas niekai! Norite atkeršyti? Gerbkite, gerbkite ir kelkite į padanges savo žmonos meilužį; štai pažiūrėkite, kaip aš gerbiu poną notarą, žiūrėkite, žiūrėkite! Va kaip! Nusilenkiu, nukeliu skrybėlę, va kaip!

DENORA (*Jtūžęs*). Liaukis, liaukis, Belavita, arba nudėsiu tave.

Pašoka, bet jį sulaiko.

BELAVITA. Taip, taip, nudėkite mane, nudėkite! Lenkiuosi, keliu skrybėlę...

DENORA (*Norėdamas ištrūkti*). Paleiskite mane! Paleiskite arba aš jį iš tiesų nudėsiu!

Denorą paleidžia ir jis išbėga visiems juokiantis.

BELAVITA. Na štai, matote, jis bėga. Juokitės gi, juokitės! Va taip – visi juokiasi! O dabar aš bėgsiu paskui jį – visur gatvėse lenksiuosi, darysiu reveransus, kelsiu skrybėlę, neduosiu jam nė valandėlės ramybės! Eisiu pas siuvėją! Užsisakysiu gedulo kostiumą – tokį, kad visi pavydės, – ir sekiosiu paskui jį neatsitraukdamas nė per porą žingsnių! Jis sustos – ir aš sustosiu. Eis toliau – eisiu ir aš. Jis – kūnas, aš – šešėlis. Jo sąžinės šešėlis – tokia dabar mano profesija! Leiskite praeiti!

Jis išeina stumdydamas žmones, susirinkusius kambaryje, visiems krečiant pokštus ir kvatojant.

UŽDANGA